

КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ НОВИХ ЗНАТЬ, ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ШЛЯХ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА РЕГІОНУ

© Кубів С.І., 2010

Досліджено відносини між комерціалізацією знань та стратегією інноваційного розвитку економіки України. Обґрунтовано передумови та ідентифіковано чинники формування ефективної національної інноваційної системи, очікувані наслідки та окреслено стратегічні завдання інноваційного розвитку регіонів.

Ключові слова: комерціалізація знань, інноваційний розвиток, стратегічні завдання.

It is investigational relations between commercialization of knowledges and strategy of innovative development of economy of Ukraine. Grounded pre-conditions and the factors of forming of the effective national innovative system are identified, expected consequences and outlined strategic tasks of innovative development of regions.

Keywords: commercialization of knowledges, innovative development strategic tasks.

Постановка проблеми

Нова парадигма розвитку сучасної світової економіки полягає у тому, що вона безальтернативно ґрунтується на знаннях з причини раптового зростання їх значення. Цьому сприяли і інтенсивність інформаційного забезпечення, і можливість індивідуалізації обслуговування, і прогресуюча глобалізація. Ефективне використання потенціалу знань обумовлено чинниками, серед яких вимоги клієнтів, інтенсивність конкуренції, правові засади, інноваційна політика держави, система освіти, стан та потужності науково-дослідної інфраструктури. Очевидним є упровадження системи управління знаннями на рівні організації, регіону, країни, що може спричинити відповідні користі, зокрема щодо зниження витрат, скорочення часу отримання інформації, покращання обслуговування клієнтів, оптимізації виробничого циклу, зниження втрат інтелектуального капіталу тощо. Кожна з перерахованих складових користі для організації може виступити потенційним джерелом отримання тривалих конкурентних переваг. Таке твердження ґрунтується на особливій характеристиці капіталу знань організації, повноцінно замінити який іншими складовими капіталу організацій є нереально.

Аналіз останніх досліджень та результатів

В [1, с. 154] логічно обґрунтовано доцільність упровадження елементів саморегулювання в системі управління інвестиційним процесом в Україні, зокрема щодо кредитного та фондового ринків. Водночас, автор наголошує на обов'язковій присутності в цьому процесі суспільних вимог, зокрема, в умовах глобалізації світової економіки, що актуалізує свідомий стратегічний вибір напрямів інноваційно-інвестиційного розвитку. Це передбачено і відповідними законодавчими засобами [2, с. 1]. Іншим аспектом стратегічного вибору є формування конкурентоспроможної технологічної структури вітчизняної економіки. В [4, с. 23] на основі узагальнення світового досвіду зроблено висновок про необхідність підвищення ролі держави у формуванні структури промисловості шляхом визначення “ключових технологій”, щодо яких має відбуватися збільшення інвестицій у наукові дослідження та зростання віддачі від них. Однак, це істотно залежить від сформованої інноваційної культури суспільства, яка за [3, с. 8] для України вимагає радикальної перебудови, передусім щодо освітніх комплексів [10, с.496].

Можна стверджувати, що культурна глобалізація вищої освіти є нерівномірним, суперечливим і складним явищем. Попри величезну кількість думок стосовно цього складного феномену, очевидним є факт, що глобалізація вищої освіти веде до якісно іншого утворення – “космополітичного” університету, побудованого на культурних цінностях західного світу.

Тому скористатися перевагами цього процесу зможуть далеко не всі, а лише країни євроатлантичної цивілізації, Китай, Індія, окремі країни Латинської Америки з певним набором соціокультурних характеристик.

Вища освіта формуватиме карту світу 2025 року, яка стане ключовою детермінантою економічних показників та потенціалу країни. Ефективна початкова освіта є необхідною, проте якість та доступність середньої та вищої освіти стане ще важливішою у визначенні того, наскільки суспільство успішно підніметься догори по драбині виробництва з високим рівнем додаткової вартості. Лідерство США в питанні висококваліфікованої робочої сили найшвидше буде послаблятися, оскільки великі країни, що розвиваються, –

особливо Китай, починають пожинання прибутку від нещодавніх інвестицій у людський капітал, зокрема освіту, а також сферу харчування та охорони здоров'я.

Для країн, що не вписуються в цю модель, зокрема і для України, культурна глобалізація вищої школи матиме, ймовірно, такі наслідки:

- популяризація глобальних мультикультурних цінностей;
- поява зарубіжних освітніх провайдерів на території національних держав;
- посилення світового домінування євроатлантичної культури.

Особливу загрозу для національних систем вищої освіти становить поява освітніх провайдерів. В економічно слабкорозвинених країнах ця тенденція збільшує “відтік інтелекту” за кордон. Найталановитіша молодь, може і вже селекціонована ще в період навчання, з наступним запрошенням продовжити освіту в країні походження провайдера. У підсумку потоки імміграції здібної молоді збільшуватимуться.

Потенціал освітніх провайдерів зростає в міру глобалізації, яка об'єктивно прискорюється діями Європейського центру з питань вищої освіти ЮНЕСКО, Ради Європи, Європейської комісії та іншими європейськими міжнародними організаціями. Яскравим свідченням цього є Болонський процес. На мою думку та багатьох інших, усім країнам – його учасникам, треба ще раз серйозно замислитися про можливості розширення експорту освітніх послуг, зокрема й за допомогою освітніх провайдерів, про співвідношення традиційних і нетрадиційних форм освіти, конкурентоспроможність національної освіти.

Джерела комерціалізації вищої освіти починаються у середній школі. Сьогодні такі фактори задають орієнтири функціонування сучасної загальноосвітньої школи:

- соціальне походження або соціальний стан родини учня;
- реалізація різних парадигм освіти (традиційно-консервативної та інноваційно-розвиваючої) в школах різної категорії.

Отже, право на освіту закріплено в Міжнародній конвенції про права дитини, однак нерівність в освіті зберігається. Для подолання такої ситуації необхідний однаковий доступ до освіти представників будь-яких соціальних груп. А поки що українська школа в своїх стінах відтворює принцип ієрархічності суспільства.

Постановка цілей

Цілі статті полягають в ідентифікації перспектив та загроз в Україні щодо потенціалу знань у контексті реалізації стратегії інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу

Взаємозв'язок між досягненнями в науці й техніці та економічним розвитком в Україні за останні 20 років, не завжди передбачуваний, прогнозований і малоефективний у практично-комерційній площині. Для досягнення ефективного економічного і соціального рівня та підвищення комфортного життя різних верств суспільства, кожна країна потребує розвиненої та добре налагодженої системи інтелектуальної власності. Процес, за якого інтелектуальні ідеї потрапляють до комерційної реалізації на благо людини й національної економіки в Україні, є розривним, не прикладним, тобто він потребує перебудови та створення нової Української національної інноваційної системи (УНІС). Ця система дозволить поєднати освіту й науку через інформаційні технології для визначення інноваційності й новизни, прикладного продукту, тобто перетворювати інтелектуальні ідеї на комерційні продукти, які сприятимуть залученню науково-економічного й освітнього потенціалу в економічну сферу України і регіону.

Досвід розвинених країн свідчить, що прискорення соціально-економічного розвитку найефективніше відбувається в результаті реалізації інноваційної моделі. Тому створення національної інноваційної системи розглядається як одне зі стратегічних завдань держав, що динамічно розвиваються.

Інноваційна система формується під впливом безлічі об'єктивних для країни чинників, зокрема її території, наявності природних і трудових ресурсів, особливостей історичного розвитку інститутів держави і форм підприємницької діяльності.

В Україні є передумови для створення ефективної національної інноваційної системи;

- усе ще значний інтелектуальний потенціал інноваційного розвитку;
- прийнято окремі законодавчі акти у сфері інноваційної діяльності;
- утворено частину елементів інноваційної інфраструктури;
- реалізується низка інноваційних та інвестиційних проєктів.

Сучасна нормативно-правова база (закони, укази Президента, підзаконні акти у формі постанов уряду, наказів центральних органів виконавчої влади тощо), яка стосується науково-технічної та інноваційної діяльності, налічує близько 200 документів.

При цьому цілковито ігнорується потреба сприйняття розвитку елементів інноваційної інфраструктури, які є інструментом подолання розриву між ланками інноваційного процесу (освіта – наука – виробництво).

Окрім того, Україні потрібні елементи інфраструктури, діяльність яких зорієнтована на підтримку

малих інноваційних підприємств, що створюються з метою комерціалізації інноваційних розробок. Такими елементами можуть стати інноваційні бізнес-інкубатори.

Висновки

Інноваційний розвиток регіонів та регіональна інноваційна політика мають вирішальне значення для практичного забезпечення модернізаційних завдань України. Стимулювання процесів інфраструктурного оновлення та комплексного соціально-економічного розвитку територій – одне з головних стратегічних завдань інноваційної стратегії України, яке, зокрема, передбачає:

- поглиблення інтеграції регіональних освітніх і наукових інфраструктур через посилення зв'язків між регіональними відділеннями НАНУ, науково-дослідницькими інститутами, академічними закладами та підприємствами;
- запровадження “інноваційності” як одного з основних якісних критеріїв оцінки регіонального розвитку;
- сприяння розробленню та впровадженню регіональних програм інноваційної політики в Україні на основі опрацьованого досвіду регіонів-лідерів;
- розроблення єдиних стандартів і методології інтегральної оцінки показників інноваційного розвитку регіонів України з використанням підходів ЄС;
- розроблення та реалізація PR кампаній регіону. Мало хто знає, що Львів входить в 30 найбільших IT міст світу та 10 найбільших IT міст Європи для створення інвестиційного іміджу регіону;
- податкове/фінансове стимулювання інвесторів з наукоємними технологіями, наприклад, за рахунок відтермінування сплати певних зборів, наприклад, оплати за оренду землі тощо.

Перспективи подальших досліджень

Вирішувати проблему інноваційного прориву можна лише системно, взаємопов'язаним комплексом заходів у межах послідовної і довгострокової державної науково-технічної, промислової та інноваційної політики.

Для цього державі треба вирішити стратегічні питання інноваційного розвитку:

- якими засобами стимулювати інноваційну діяльність і які для цього є фінансові ресурси;
- скоротити та уточнити пріоритетні напрямки інноваційної діяльності;
- визначити механізми та організаційні заходи для інноваційного розвитку.

Серед системних проблем, які стримують інноваційну діяльність, – здійснення державного управління нею без чітко сформульованої стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку, вибудованого державного менеджменту її реалізації, послідовної й виваженої зовнішньої та внутрішньо-економічної політики.

Для реалізації середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності в Україні доцільно впорядкувати роботу технологічних парків, створити сучасні наукові центри та лабораторії при корпораціях, новітню інноваційну інфраструктуру та інформаційні банки технологій, спеціальні інноваційні фонди із залученням інституціональних інвесторів комерційних банків. Має бути модернізовано діяльність вільних економічних зон як регіонального, так і міжнародного типу, створено мережу малих інноваційних підприємств.

1. Марцин В.С. Проблеми і перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України // Вісник Університету банківської справи НБУ. Львів, 2009. – № 2(5). – С. 150–154. 2. Закон України “Про пріоритетні напрями інвестиційної діяльності в Україні” // ВВР. – 2003. – № 13. – Ст. 93 (із змінами, № 694 – VI (634-17) від 18.12.2008). 3. Семів Л.К., Семів Р.А. Інноваційна культура суспільства: концептуальні основи та особливості формування // Вісник Університету банківської справи НБУ. – Львів, 2009. – № 2(5). – С. 3–9. 4. Пилипенко Ю.І. Вплив процесів глобалізації на технологічний розвиток національної економіки // Вісник Університету банківської справи НБУ. – Львів, 2009. – № 2(5). – С. 21–24. 5. Основи інтелектуальної власності. – К.: Ін Юре, 1999. – 578 с. 6. Глобальні зміни світу – 2025. Доповідь Національної розвідувальної ради США. 7. Літопис. – Львів: Центр гуманітарних досліджень ЛНУ, 2010. 8. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств: Дороговкази в майбутнє. – К.: Пульсари, 2009. – 248 с. 9. Юхновський І.Р. Вибрані праці. Економіка. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2005. 10. Чухрай Н.І., Шпак Ю.Н. Проблеми розвитку вищої освіти у контексті трансформації вітчизняної економіки в економіку, побудовану на знаннях // Тези доп. III Міжнар. наук.-практ. конф. “Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики”. – Львів, 20–21 травня 2010. – С. 496–498.